

Op veruit de meeste hogescholen gelden de SDG's van de Verenigde Naties inmiddels als belangrijke richtlijnen binnen de curricula. Speciaal voor dit nummer van *Thema* verzamelden Jos van Hal en Kees van Kaam achttien praktijkvoorbeelden, zie de hierna volgende pagina's. Bij wijze van inleiding schreven ze onderstaande toelichting.

Duurzaam denken en doen

Good practices van hogescholen uit de SDG-coalitie

Jos van Hal & Kees van Kaam

Praktijkgericht onderzoek en onderwijs zijn de onderscheidende kenmerken van het hoger beroepsonderwijs (hbo). Opleidingen interacteren op verschillende manieren met beroepspraktijken en zodoende met de samenleving; soms lopen ze voorop of bewegen ze mee met de ontwikkelingen in de beroepspraktijk. Hogescholen kunnen de behoefte invullen aan onderwijs en onderzoeksprogramma's die focussen op de specifieke identiteit van de ondernemer als veranderaar, ontwikkelaar en aanjager van innovatie en cocreatie. Het gaat daarbij om innovatief, duurzaam en sociaal ondernemerschap.

In het najaar van 2019 publiceerde de Vereniging Hogescholen haar Strategische agenda 2019-2023, getiteld *Professionals voor morgen*. Deze agenda benoemt de relevantie van de SDG's in onderzoek en curricula, zoals die in 2015 zijn vastgelegd. Docenten kunnen antwoorden ontwikkelen op deze maatschappelijke vraagstukken en de internationale agenda door professionalisering die de beroepspraktijk overstijgt. Juist door samenwerking met de (internationale) praktijk, kennisinstellingen, overheden en consumenten of burgerinitiatieven ontstaan leeromgevingen voor alle betrokkenen (Vereniging Hogescholen, 2019). Voor de bijna vijfhonderdduizend studenten aan Nederlandse hbo-instellingen is de vraag relevant hoe ze later als alumnus een bijdrage zullen leveren aan de (gewenste) duurzame samenleving. Het onderwijs biedt de omgeving om te leren en te experimenteren.

Duurzaam denken en doen is al decennia relevant, maar door de ecologische crisis wordt het mondiale besef groter en de vraag urgenter. Het SDG-kader vereist een duurzame omgang met onze planeet en met sociaal-economische ver-

houdingen en aandacht hiervoor in onderzoek en onderwijs, om zo vaardige, zelfbewuste burgers op te leiden die een betekenisvolle bijdrage kunnen leveren.

De SDG's dagen ons uit de benodigde (cross-)sectorale systemen en patronen te bestuderen en ernaar te handelen. Deze focus is overstijgend. De vraagstukken rond circulaire economie en innovaties gericht op organisaties en hun stakeholders vragen perspectief en actie op de concrete wereld-doelen. Deze doelen zijn zowel *inspirational* als *aspirational*; zonder impact leidt bewustwording alleen tot apathie, zonder bewustwording en competentieontwikkeling én actie bereik je geen duurzame impact.

Naar common practice

Hogescholen passen het groeiende inzicht in duurzaamheid, in het perspectief van de SDG's, toe in onderzoek en onderwijs. Wel is er een paar uitdagingen en vragen. Zijn

Duurzaam denken en doen

is al decennia relevant, maar

door de ecologische crisis

wordt het steeds urgenter

Duurzame doelen

alle *good practices* uiteindelijk ook combineerbare sectorale systeemoplossingen? Of is er meer nodig?

Systeemdenken is een capaciteit waarover we nog niet beschikken, we moeten het onszelf aanleren. Laten we, als het gaat om duurzaamheid, de studenten het wiel telkens opnieuw uitvinden? Is het *low-hanging fruit* al niet geplukt? Hoe leren we buiten de eigen *silo* te denken en daarin vrij te bewegen? Instellingen belonen docenten niet op duurzaamheid, de mindset op multi-, inter- of zelfs transdisciplinair functioneren is geen vanzelfsprekendheid.

Leiden de *good practices* tot de gewenste impact? Of moeten we toch dieper nadenken om de transitiecompetenties door te ontwikkelen? Ethische vraagstukken leiden tot nieuw moreel bewustzijn over wat goed is voor de wereld en wat minder goed. Ethiek in de klas is nog geen *common practice*.

In deze editie van *Th@ma* krijgt u een inkijk in een heel scala aan *good practices* van hogescholen anno 2020. Via de SDG-coalitie hebben wij hogescholen gevraagd om succesvolle ervaringen op het gebied van onderwijs op papier te zetten. De implementatie van duurzaamheidsdoelstellingen op het gebied van onderzoek bestaat natuurlijk ook; enkele artikelen laten hiervan voorbeelden zien.

Duurzaamheid staat bij alle hogescholen hoog in het vaandel. In de praktijk beperkt dit zich tot nu toe voornamelijk tot experimenten. De verzamelde *good practices* zijn gericht op bewustwording door middel van evenementen, projecten en onderzoek, en soms op de competentieontwikkeling. Dit overzicht is verre van uitputtend: bij hogescholen vinden veel meer experimenten plaats dan we hier kunnen vermelden, en bovendien hebben sommige instellingen hun bijdrage niet tijdig kunnen aanleveren. Meer informatie over de door hogescholen aangedragen *good practices* kunt u navragen bij de betreffende auteurs, zie daarvoor de contactgegevens onderaan elk artikel.

Jos van Hal

is als docent en onderzoeker verbonden aan Van Hall Larenstein

Kees van Kaam

is als docent en onderzoeker verbonden aan Avans Hogeschool en is voorzitter van de SDG-coalitie

Aan het overzicht van *good practices* werkten mee:

- Maria Garcia Alvarez (Hogeschool Windesheim)
- Pleun van Arensbergen (Hogeschool Van Hall Larenstein)
- Marjo Baeten (HAS Hogeschool)
- Banou Barzingi (Hogeschool Windesheim)
- Peter Becker (De Haagse Hogeschool)
- Sjoerd Bos (Avans Hogeschool)
- Janine Brons (Hanzehogeschool Groningen)
- Eric de Bruin (Hogeschool Van Hall Larenstein)
- Kristoff Derveaux (Hogeschool Saxion)
- Wies Dijkstra (Hogeschool Windesheim)
- Annelies Heijmans (Hogeschool Van Hall Larenstein)
- Jan-Chris Hullegie (Hogeschool Saxion)
- Desiré de Jong (Hogeschool Rotterdam)
- Kees van Kaam (Avans Hogeschool)
- Piet-Hein van der Ploeg (Hogeschool Leiden)
- Harm-Jan Sietsma (Hogeschool Windesheim)
- Elke van der Valk (Fontys Hogescholen)
- Ruth Vennekens (HZ University of Applied Sciences)